

Η διά της λαβίδος των χειρών Κοινωνία και η κεχωρισμένη μετάληψη των Τιμίων Δώρων

[Ορθοδοξία](#) / [Θεία Λατρεία](#) / [Θρησκευτική Ζωή](#)

[Παναγιώτης Σκαλτσής, Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ.](#)

Στη θεία Λειτουργία του αγίου Ιακώβου σημειώνονται τα εξής όσον αφορά τον τρόπο Κοινωνίας των πιστών· «Ο Κύριος θα ευλογήσει και θα μας αξιώσει να λάβουμε τον πύρινον άνθρακα με καθαρές τις λαβές των δακτύλων μας και να τον τοποθετήσουμε στα στόματα των πιστών, για τον καθαρισμό και τον ανακαινισμό των ψυχών και των σωμάτων τους τώρα και πάντοτε και στους αιώνες των αιώνων» («Ο Κύριος ευλογήσει και αξιώσει ημάς αγναίς ταίς των δακτύλων λαβαίς λαβείν τον πύρινον άνθρακα και επιθείναι τοις των πιστών στόμασιν εις καθαρισμόν και ανακαινισμόν των ψυχών αυτών και των σωμάτων νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων»)[15]. Στο κείμενο αυτό φαίνεται ότι η μετάληψη γίνεται «ταίς των δακτύλων λαβαίς», με το χέρι δηλαδή του λειτουργού ιερέα και απ' ευθείας στο στόμα του πιστού. Δεν είναι σαφές όμως εάν ο άρτος ήταν εμβαπτισμένος στο αίμα ή εάν ακολουθούσε χωριστά η μετάδοση από το ποτήριο, όπως, καθώς είδαμε, με σαφήνεια σημειώνεται στην ερμηνεία της Ιεροσολυμιτικής Λειτουργίας από τον άγιο Κύριλλο Ιεροσολύμων. Για την Κοινωνία βεβαίως των ιερέων προβλεπόταν μεγάλες μερίδες τις οποίες ο προεστώς της συνάξεως έβαπτε

«εις τον κρατήρα» (ποτήριο).

Φωτογραφία: Ραφαήλ Γεωργιάδης

Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι κατ' αναλογία γινόταν το ίδιο και για τους πιστούς, με μικρότερες όμως μερίδες. Υπάρχουν βέβαια και μαρτυρίες στη χειρόγραφη παράδοση, ελάχιστες, σύμφωνα με τις οποίες οι ιερείς κοινωνούσαν πρώτα το σώμα και μετά το αίμα χωριστά[16]. Η διάταξη που ακολουθεί, μετά την μετάληψη του κλήρου, σύμφωνα με την οποία οι διάκονοι «επαίρουσι τους δίσκους και τους κρατήρας εις το μεταδούναι τω λαώ»[17] (οι πολλοί δίσκοι και τα πολλά ποτήρια εξυπηρετούσαν τη μεγάλη προσέλευση του λαού στη θεία Κοινωνία), αφήνει περιθώρια διπλής ερμηνείας, όσον αφορά την Κοινωνία των πιστών.

Πρώτον ότι ο ιερέας έπαιρνε μία μερίδα από το δισκάριο που κρατούσε ο διάκονος και αφού την εμβάπτιζε στο ποτήριο την έθετε στο στόμα του κοινωνούντος. Δεύτερον ότι μετεδίδετο πρώτον στο στόμα η μερίδα (σώμα) και ακολουθούσε η μετάληψη του αίματος από το ποτήριο[18]. Ο εμβαπτισμός πάντως του άρτου στον οίνο δεν ήταν άγνωστος στην Ανατολή. Την παράδοση αυτή κρατούν μέχρι και σήμερα οι Αρμένιοι. Στην Αρμενική Λειτουργία «ο διάκονος και ο λαός κοινωνούν υπ' αμφοτέρα τα είδη, όχι όμως απ' ευθείας εκ του ποτηρίου ούτε διά λαβίδος. Ο ιερεύς κρατεί και διά των δύο χειρών το ποτήριον και υπεράνω αυτού τον άγιον άρτον, εμβεβαπτισμένον εις το τίμιον αίμα. Διά των δύο δακτύλων της δεξιάς κόπτει μερίδα εξ αυτού και την αποθέτει εις το στόμα των κοινωνούντων» [19]. Όπως αντιλαμβάνεται κανείς και αυτός ο τρόπος Κοινωνίας έχει τις πρακτικές του δυσκολίες.

Για την μετάδοση των θείων δώρων ξεχωριστά κάνει λόγο και η θεία Λειτουργία του Αποστόλου Μάρκου· «Και όταν μεταδιδοί τω κλήρω και τω λαώ, λέγει· Σώμα άγιον του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού. Και εις το ποτήριον λέγει· Αίμα τίμιον του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού»[20]. Και σ' αυτήν τη θεία Λειτουργία αναφέρονται στην επίκληση πολλοί άρτοι και πολλά ποτήρια· «έπιδε εφ' ημάς και εξαπόστειλον επί τους άρτους τούτους και επί τα ποτήρια ταύτα το Πνεύμα σου το άγιον, ίνα αυτά αγιάση και τελειώση ως παντοδύναμος Θεός»[21].

Σύμφωνα με τις ως άνω μαρτυρίες η έννοια της λαβίδος παραπέμπει στην με την λαβή των χειρών Κοινωνία του άρτου. Ο ιερέας έθετε στο στόμα του πιστού τον άρτο, κατά πάσαν πιθανότητα εμβαπτισμένο στον οίνο (Λειτουργία Ιακώβου) ή έθετε την μερίδα στην σε σχήμα σταυρού παλάμη του κοινωνούντος. Εκείνος στη συνέχεια την έβαζε στο στόμα του (Αποστολικές Διαταγές, Κύριλλος Ιεροσολύμων). Ο διάκονος στη συνέχεια προσέφερε το ποτήριο. Μόνο σε περιπτώσεις ασθενών ή μελλοθανάτων ή όσων δεν μπορούσαν να λάβουν με το χέρι των τη θεία Κοινωνία ο άρτος, σύμφωνα με τον 18ο κανόνα της εν Καρθαγένη Συνόδου (397), ερρίπτετο στο στόμα των[22]. Αυτό προφανώς γινόταν ή με το χέρι ή με τη βοήθεια κάποιου οργάνου καταλλήλου για την έκτακτη αυτή ανάγκη[23]. Το εργαλείο αυτό θα μπορούσε να είναι η λαβίδα με τη μορφή τσιμπίδας ή κοχλιαρίου. Αυτό μας οδηγεί στη σκέψη ότι παράλληλα με τον αρχικό τρόπο Κοινωνίας με το χέρι θα υπήρχε και κάποιο βοηθητικό αντικείμενο (λαβίδα) για τις έκτακτες ανάγκες, κάτι που επικράτησε αργότερα. Πώς π.χ. γινόταν η θεία μετάληψη όσων δεν ήσαν παρόντες στον τόπο της σύναξης σύμφωνα με όσα γράφει ο Ιουστίνος, ότι δηλαδή «και τοις ου παρούσι διά των διακόνων πέμπεται» ;[24].

DCCC XCVI, σ. 63.

[16] Άλκιβιάδη Κ. Καζαμία, Ἡ θεία Λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου καί τά νέα Συναϊτικά χει-ρόγραφα, Θεσσαλονίκη 2006, σσ.216-219.

[17] F.A. Brightman, ὄ.π., σ. 64.

[18] Βλ. Ἀριστείδη Γ. Πανώτη, Ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, ἦτοι ἡ τέλεσις τῆς θείας Εὐχαριστίας τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων κατά τήν παλαιοχριστιανικήν τάξιν, Ἀθήναι 1986, σ. 59.

[19] Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, Κείμενα Λειτουργικῆς, τεῦχος Γ΄. Θεῖαι Λειτουργίαι, Θεσσαλονίκη 2007, σσ.376-377, 419. Στό κείμενο τῆς Λειτουργίας σημειώνεται ἀκριβῶς τό ἐξῆς: «Κοινωνεῖ δέ τούς πιστούς, λαμβάνων διά τῶν δύο δακτύλων μερίδα ἐκ τοῦ ἁγίου ποτηρίου καί θέτων εἰς τό στόμα αὐτῶν καί λέγων· Τό σῶμα καί τό αἷμα τοῦ Κυρίου καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γένοιτό σοι εἰς ἰλασμόν καί εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

[20] Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, Κείμενα Λειτουργικῆς Γ΄. Θεῖαι Λειτουργίαι, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 61.

[21] Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, ὄ.π., σ. 54. Περί τῆς παραδόσεως τῶν πολλῶν ἄρτων καί τῶν πολλῶν ποτηρίων στή λειτουργική μας ἱστορία βλ. Παναγιώτη Ἰ. Σκαλτσῆ «Οἱ πολλοί ἄρτοι καί τά πολλά ποτήρια στή θεία Λειτουργία», ἐν «Ἱεουργοί καί Φιλοθεάμονες». Κεφάλαια Ἱστορίας καί Θεολογίας τῆς Λατρείας [Λει-τουργικά καί Ὑμνολογικά Παράλληλα - 1], ἐκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2014, σσ. 563-616.

[22] Mansi 3, 720.

[23] Παναγιώτη Ν. Τρεμπέλα, Αἱ τρεῖς Λειτουργίαι κατά τούς ἐν Ἀθήναις κώδικας, Ἀθήναι 1982, σ. 150.

[24] Ἰουστίνου, Ἀπολογία, 67, PG 6, 429 C.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](https://bit.ly/37Fw9Wd)

<https://bit.ly/37Fw9Wd>